

Politiek filosoof Eva Meijer verbaast zich over onze omgang met wilde ganzen. Ze verzet zich tegen het plan om de dieren vanaf volgende maand te vergassen. 'Ganzen zijn individuen met een uitgesproken persoonlijkheid.'

INTERVIEW Marc van Dijk

'Ganzen vergassen is massamoord'

Ganzen zijn schadelijk. Zo vreten ze akkers kaal. De Europese Commissie heeft daarom toestemming gegeven om vanaf 1 juni in heel Nederland ganzen te vergassen. Eerder was dat alleen toegestaan in een straal van twintig kilometer om luchthaven Schiphol. Hoe wenselijk is het gezonde wilde vogels te doden? Filosoof Eva Meijer (1980) onderzoekt de kwestie voor haar profectuur over de politiek-filosofische relatie tussen mensen en dieren. In haar ogen is het doden van de vogels niet legitiem. "Op feitelijk en op moreel niveau is dit beleid verkeerd. Het is een ongeoorloofde massamoord."

Algezien van de vraag of het geoorloofd is, moet eerst worden vastgesteld of het vergassen van ganzen helpt. Onderzoekers zinnen daar vraagtekens bij. In 2013 werden 15.000 ganzen vergast, maar volgens de Regiegroep Vogelavariëring nam de populatie per saldo af met slechts 600 dieren.

Meijer: "Ganzen trekken, en hoewel ze over het algemeen conservatief zijn, en dezelfde broedplekken bezoeken, zijn er altijd avontuurlijke ganzen die nieuw land willen ontdekken. Als een bepaald gebied geschikt voor ze is, zullen er nieuwe ganzen komen. Dat ze direct hun graf in vliegen, kunnen ze niet weten en dat zal ze dus niet tegenhouden."

De populatie grauwe ganzen in Nederland is van zeven broedparen in 1979 gegroeid naar meer dan 25.000 paren in 2015. Meijer: "Uit rapporten van Faunabescherming, Regiegroep Vogelavariëring en uit onafhankelijke studies blijkt dat het onaantrekkelijk maken van het grasland en het structureel verwijderen van ganzen met robotvogels veel effectiever is dan het doden van dieren. Bij Schiphol werkt men al met robotvogels en lasers. Behalve effectiever is dat natuurlijk ook diervriendelijker."

Er wordt gezegd dat vergassen weinig pijnlijk en dus relatief diervriendelijk is.

Eva Meijer: "Dat wordt met name gezegd door Duke Faunabeheer. Dit is het enige bedrijf in Nederland met een vergunning om ganzen te vergassen. Ganzen worden bijeengehouden als ze in de rui zijn en niet kunnen vliegen. In een kleine trailer gedruisdood en daar vergast."

"Dezelfde Europese Commissie die het vergassen nu toestaat, stelde een tijd terug nog dat vergassing de pijnlijkste methode is om dieren te doden. Het ministerie van VWS heeft in een rapport hetzelfde vastgesteld."

In de politieke filosofie groeit de aandacht voor de positie van dieren. Eerder hield vooral de ethiek zich hiermee bezig en ging het om de vraag hoe mensen dieren moeten behandelen. Daarbij blijft het uitgangspunt: de mens bepaalt als 'kroon van de Schepping' wat goed of slecht is voor het dier. Radicale politiek-filosofen kiezen voor een andere benadering. Daarin staat de relatie tussen diergemeenschappen en menselijke politiek centraal. Aan de hand daarvan kunnen rechten en plichten opnieuw bepaald worden. Ze spreken niet van 'mensen' tegenover 'dieren', maar van 'mensen' tegenover 'niet-menselijke dieren'. Met deze terminologie wordt het recht betwist dat vanzelfsprekend was: de dominantie van de mens over alle andere soorten.

Eva Meijer: 'We moesten nieuwe manieren vinden om met dieren te communiceren.'

'Mensen hebben het recht ganzen te weren van hun grondgebied, maar niet om ze eerst uit te nodigen en dan te doden'

Wat betekent deze benadering voor het ganzenprobleem?

Meijer: "Politiek filosofen stellen vragen over het type relaties dat we hebben met dieren, de relaties die zij met ons zouden willen hebben, en hoe we nieuwe mens-diergemeenschappen kunnen vormgeven. Ganzen zijn individuen met een uitgesproken persoonlijkheid. Ze ervaren pijn en plezier, hebben langdurige relaties met elkaar. Ganzenparen blijven hun leven lang samen, ze hebben een goed geheugen en ruimtelijk inzicht en communiceren op talloze manieren met elkaar en met mensen."

Is dat reden om ze niet te mogen doden, ook niet als ze door hun massaalte schade veroorzaken?

"Onze rechten en plichten tegenover de gan-

zen hangen af van de context. Vooropgesteld moet worden dat we, gedacht vanuit de politieke theorie, geen recht hebben ganzen te doden, behalve uit zelfverdediging. Zoals we bij mensen uitgaan van een set universele mensenrechten, zouden dieren ook basale, 'hegatiere' rechten moeten hebben, bijvoorbeeld het recht om niet zomaar te worden gedood of gevangengenomen.

"Daarnaast hebben mensen 'positieve' rechten, bijvoorbeeld recht op onderwijs. Dat model is ook relevant voor andere dieren. Er zijn gedomesticerde ganzen, die deel uitmaken van gemengde mens-diergemeenschappen. Omdat mensen die ganzen gedomesticereerd hebben, hebben ze bepaalde plichten tegenover die ganzen, bijvoorbeeld met betrekking tot gezondheidszorg. Maar er zijn ook heel schuwe, wilde ganzen, die contact met mensen zoveel mogelijk mijden. Die zouden bijvoorbeeld het recht moeten hebben dat mensen hun grondgebied niet innemen."

"Er is een moreel verschil tussen de heel wilde ganzen, die we niet zien, en de ganzen die mensen oproepen. Die wilde ganzen worden gewoon met rust laten op hun grondgebied. De ganzen die ons oproepen, mogen we soms best verjagen. Dit is de categorie waartoe de ganzen behoren die men nu wil vergassen; ganzen die zich in de nabijheid van menselijk grondgebied ophouden en van wie mensen overlast ervaren."

Kun je in ernst zeggen dat bepaalde grondgebieden van wilde ganzen zijn?

"Kunnen wij in ernst zeggen dat bepaalde grondgebieden van ons zijn? De precieze rechten en plichten verschillen per situatie. Mensen hebben het recht ganzen te weren van hun grondgebied, maar niet om ze eerst uit te nodigen om zich te vestigen en ze dan te doden; de ganzen hebben dan een leven opgebouwd en redden verworven."

"Breedt mensen hun territorium blijven uitbreiden en geschillen met andere dieren wereldwijd zullen toenemen, moeten we nadenken over nieuwe manieren van samenleven, en over nieuwe manieren van communiceren met dieren. Er is al veel communicatie met ganzen, direct en indirect, maar die wordt niet erkend, omdat ganzen niet serieus worden genomen als subjecten. Willen we de conflicten oplossen, dan zal dat wel moeten. Land onaantrekkelijk maken is een vorm van communicatie. Ganzen leren hun hele leven door. Daar zouden we veel meer gebruik van kunnen maken."

Dieren kunnen nogal genadeloos zijn tegenover elkaar en tegenover andere soorten. Als wij zouden besluiten de ganzen te ontzien, zou dat dan niet juist uitgesproken menselijk zijn, in plaats van dierlijk?

"Evolutie is lang als een strijd meergeest, maar Darwin wist er al op dat coöperatie veel langrijkjer is. Er wordt momenteel veel studie gedaan naar empathie en rechtvaardigheid bij dieren, door mensen als Marc Bekoff, Frans de Waal en Barbara Smuts. Dieren zijn in de regel eigenlijk niet genadeloos tegenover andere soorten. Veel dieren zijn vegetariër. En zelfs roofdieren, de enige dieren die andere dieren doden, doden alleen wat ze nodig hebben voor hun eigen voortbestaan."